

Szörényi Szabolcs-életútinterjú

Készítette: Jávorszky Béla Szilárd

A beszélgetés időpontja: 2016. szeptember 27., Budapest

Szerkesztett, tömörített, lábjegyzetelt változat.

Jávorszky Béla Szilárd:

Az Illés és a Fonográf együttes egyik legmuzikálisabb tagja voltál, nem véletlenül ragaszkodott hozzád a pályája során annyira testvéred, Levente,¹ aki köztudottan maximalista, és lettél – a megbízható basszusgitározás mellett – annyi nagylemez zenei rendezője. Honnan ez a zenei érzékenység? Családi vonás?

Szörényi Szabolcs:

A családban többen is foglalkoztak zenével. Mindenekelőtt anyai nagyanyám, Csuka Etelka,² annak idején almanachokban is szerepelt, később tanított a Zeneakadémián, rengeteg növendéke volt, de a háborús évek alatt már kérte a nyugdíjaztatását. Aztán ahogy a front közeledett, a család megindult nyugat felé.

Jávorszky Béla Szilárd:

De te még Budapesten születted, nem?

Szörényi Szabolcs:

Igen, ennek éppen hetvenhárom éve, merthogy tegnap volt a születésnapom. De 1944 már zürzavaros időszak volt, így 1945 elején a család először Sopron felé indult, aztán tovább Nyugatra. Azért álltunk meg végül Ausztriában, mert a háború vége éppen ott ért minket. Ezért született Levente 1945 áprilisának végén Gmundenben. A család többi része ment tovább, ki Dél-Franciaországban, ki Portugáliában, ki Venezuelában, ki Kanadában, ki az Egyesült Államokban kötött ki és telepedett le. Csak mi négyen jöttünk haza 1945 októberében. Anyám³ később ezt azzal indokolta, hogy magyar gyerekeket szeretett volna nevelni a fiaiból. Ami kétségkívül jól hangzik, de szerintem a valódi ok inkább az lehetett, hogy – annak ellenére, hogy németül és franciául is tudott – odakint talajtalanná vált volna a süketsége miatt.

Jávorszky Béla Szilárd:

Miként lehetséges, hogy süketként meg tudott tanulni beszélni?

Szörényi Szabolcs:

A süketek attól lesznek némák, mert nem tanulnak meg beszélni, ugyanis nem hallják magukat. Az orvosok meg reménytelen esetnek tartják őket. Anyámmal azonban kisgyerek korától Bárczi Gusztáv⁴ foglalkozott, megtanította neki, miként artikuláljon, milyen légzéstechnikával, hogyan adjon ki hangokat. Beszéde egy kívülálló számára persze nyilván idegenül hangzott, a legtöbben svédnek gondolták, de a közvetlen környezete értette. Így sokkal többre tudta vinni a hétköznapi életben a sorstársainál. A süketek megtanulnak jelelni, egymással remekül eltársalognak, másokkal viszont képtelenek. Az anyám éppen azért nem tanult meg jelelni, hogy bárkivel tudjon beszélni. Nagy előnyt jelentett ez a számára.

---

¹ Szörényi Levente (1945) énekes, gitáros, zeneszerző, a magyar pop történet egyik ikonikus alakja, az Illés és a Fonográf együttesek frontembere.

² Csuka Etelka (1895–1992) zongoraművész.

³ Paul Veronika (1918–2014)

⁴ Bárczi Gusztáv (Kratina Gusztáv, 1890–1964) orvos, neves gyógypedagógus.

Jávorszky Béla Szilárd:

És az apai vonal?

Szörényi Szabolcs:

Közeli rokonunk volt Takács Alice,⁵ ő Levente keresztanyja. Játszott az Operaház zenekarában, 1954 és 1956 között hétvégenként nála tanultunk hegedülni. Emellett apám⁶ is tudott hegedülni, a tudását még sráckorában szedte fel, tartott is hangszert odahaza, azon próbált időnként kísérni bennünket.

Jávorszky Béla Szilárd:

Odahaza mi szólt? Rádió? Gramofon?

Szörényi Szabolcs:

Mindkettő. Az állandó utazgatások közben persze sok gramfonlemezünk elveszett, az ötvenes évekre alig maradt meg pár darab belőlük. De volt egy zeneszekrényünk – egy fridsider méretű bútordarab –, aminek fel lehetett hajtani a tetejét, abban volt a gramfon. Középen rádió, skálaizzóval, varázsszemmel, amivel az állomásokat lehetett keresni rövid- és középhullámon. Alul pedig a hangszóró és a láda, amelyben a lemezeket lehetett tartani. Ez volt a család zeneforrása, persze monóban szólt, a sztereó akkor még sehol sem létezett. Emellett pedig a faternak volt egy kisebb néprádiója. Tudod, mi az?

Jávorszky Béla Szilárd:

Nem éltem még akkor...

Szörényi Szabolcs:

Ezek a készülékek – szemben a világvevő rádiókkal – csak két állomást, a Kossuthot és a Petőfit lehetett fogni, és egy kapcsolóval tudtál átváltani egyikről a másikra. Volt még rajta egy hangerőgomb és kész. Ezeket a néprádiókat lehetett az ötvenes években Magyarországon kapni, hisz annak a rendszernek nem vált volna hasznára, ha mindenki a Szabad Európát hallgatja. A mi készülékünket a házukban élő elektromérnök alakította át világvevővé, úgy, hogy mindez kívülről nem látszott. Tett bele elektroncsöveket (akkoriban rádiólámpáknak hívták), illetve egy másik kapcsolót, és azon váltva lehetett keresni nyugati rövidhullámú adókat.

Jávorszky Béla Szilárd:

És amúgy mi szólt ebből a zeneszekrényből?

Szörényi Szabolcs:

Főként a rádió. Sztálin 1953-as halála után kicsit lazábbak lettek a műsorok, már nemcsak indulókat és mozgalmi dalokat játszottak, hanem olasz típusú táncdalokat is. Olyanokat, amelyeket Bágya András⁷ vagy Balassa P. Tamás⁸ írt és az akkoriban népszerű énekesek – Németh Lehel,⁹ Hollós Ilona¹⁰ vagy Kovács Erzsébet¹¹ – adták elő. Ezeket hallgattuk,

---

⁵ Felvinczi Takács Alice (1910–1986) hegedűművész.

⁶ Szörényi Gyula (1916–1988) festőművész, grafikus, főiskolai tanár.

⁷ Bágya András (1911–1992) eMeRTon-díjas zeneszerző, a hatvanas évek magyar könnyűzenéjének egyik meghatározó alakja.

⁸ Balassa P. Tamás (1922–2010) zeneszerző, karmester, zongoraművész, hangszerelő.

⁹ Németh Lehel (1932–2005) az ötvenes évek legnépszerűbb hazai táncdalénekesek.

¹⁰ Hollós Ilona (1920–1993) táncdalénekesnő, Bágya András felesége.

¹¹ Kovács Erzsébet (1928–2014) táncdalénekesnő, a magyar tánczene egyik meghatározó alakja.

mert viszonylag tisztán lehetett fogni, nem zavarta semmi. Aztán egyszer a fater behívott minket a kisszobába, a „speciális” néprádióján átkapcsolt, megkereste rajta az Amerika hangját, és ezt kiabálta: „Gyerekek, gyertek, ezt hallgassátok, ne azt, amit a hülye Bágya összezenél!” Mire megszólalt valami iszonyatosan jó dzsesszes boogie woogie. Hú, ez tényleg baromi jó, lelkendeztünk Leventével. Akkor nyílt meg a fülünk a dzsesszre. Ami persze nem az volt, amit ma dzsesszen értünk, akkoriban kevesebb terminus technikus létezett – lényegében mindent dzsessznek hívtak, ami másként szólt, mint a hagyományos tánczene. Hol volt még akkor a beat, meg a rock and roll! Később önállóan is megkeresgeltük ezeket az adókat, megszerettük a műfajt, nem sokkal később pedig az Alkotmány és a Bajcsy-Zsilinszky sarkán megnyílt a Dália,¹² Az akkori dzsesszvilág színe-java összegyűlt ott, meg persze a dzsesszkedvelők tömegei – már akik befértek.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ti befértetek?

Szörényi Szabolcs:

Szerencsére igen. Közben Levente osztálytársával, Bajtala Jánossal,¹³ meg Kőszegi Imrével¹⁴ örömködtünk, játszottunk, ahová hívtak, sörért-virslieért. A repertoár nem volt mindegy, addig csak a *Nekünk találkozni kellett*¹⁵ és más hasonló táncdalokat tudtuk – hisz azok szóltak mindenhol –, de idővel fokozatosan megismerkedtünk a dzsessz-sztenderdekkel és az örökzöldekkel. Nem mondhatom, hogy basszusoztam, mert még nem volt basszusgitárom, de a gitáromon az alsó húrokat leengedtem, és azzal nyomtam a basszust. Ezt az ezüstsínű rettenetes elektromos gitárt amúgy Leventétől örököltem, miután megunta, és vett magának egy rendeset.

Aztán egyszer meghívtak a Baross utca és József körút sarkán lévő Baross kávéházba. Abban az időben a vendéglátóhelyek zömében öt órától szólt az élőzene, szalonzene és könnyű tánczene, és az ottani zenekarban valaki lebetegedett, úgyhogy hívtak, ugorjak be bőgőzni helyette. Utoljára a gimiben volt a kezemben bőgő, amikor próbálgattam, mekkorák a távolságok az egyes hangok között, de azért mentem. Hattól tízig kellett nyomni, persze – ahogy akkoriban mondták – jó nagy szakszervezeti szünetekkel. Azaz húsz perc játék, harminc perc szünet.

Jávorszky Béla Szilárd:

Időben hol járunk?

Szörényi Szabolcs:

1964 környéke. Előtte Bajtalával, Kőszegivel, Leventével és egy másik gitáros fiúval beneveztünk az 1962-es *Ki mit tud?*-ra, de kiestünk az elődöntőben. Mediterrán volt a formáció neve, valami dzsesszes, instrumentális számot játszottunk. Többek között Lakatos Gabriella és a korán meghalt zenekritikus, Pernye András ült a zsűriben. Szerintem jól játszottunk, de nem népszerű számot, így velünk szemben egy handabandázó, látványos külsőségekkel operáló együttest juttattak tovább.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ekkor még akkordgitározta?

---

¹² A Dália Jazz Klub (Budapesti Ifjúsági Jazz Klub) 1962. október 25-én nyílt meg és 1964 áprilisában szűnt meg.

¹³ Bajtala János (1945) énekes, zongorista, a *Cigánylány* című hatvanas évekbeli sláger szerzője és előadója.

¹⁴ Kőszegi Imre (1944) dobos, zenetanár, a magyar dzsessz nagy generációjának egyik kiemelkedő muzsikusa.

¹⁵ Vámosi János (Weber János, 1925–1997) egyik ismert korabeli slágere.

Szörényi Szabolcs:

Nem, már basszusoztam. De valóban, a kezdetekkor, 1958 körül a szobi mandolinzenekart még gitárral kísértem. De már akkor is basszusmotívumokat fogtam. Aztán elkerültem Vácra, Levente egy év múlva utánam jött, és ott létrehoztunk egy gitártriót, amellyel iskolai és egyéb rendezvényeken léptünk fel.

Jávorszky Béla Szilárd:

Három akusztikus gitár?

Szörényi Szabolcs:

Igen, de használtunk erősítést is. A Váci utcában a Nagycsarnokhoz közel a műhelyében egy Balogh nevű hawaii-gitáros elektromos hangszedőket gyártott akusztikus gitárokra. Vettünk belőle hármat, bedugtuk valami készülékbe, és azzal keltettük a ricsajt. Azt sem tudtuk, mi az, hogy árnyékolás, mindenféle villanydrótokból eszkábáltunk hosszabbítókat, bedugtuk egy rádióba, és hát miután se árnyékolás, se földelés, brummogott, mint az állat. De imádtuk.

A gimnáziumban a koleszigazgatót egy olyan ártatlan nótával (akkor már énekeltünk is) sikerült felbőszíteni, mint a *Marina*.¹⁶ Mindhárman olaszt tanultunk, a tanárunk segített leírni a szövegeket, a koleszban egy rendezvényen előadtuk, ott ült Pisztráng (ez volt a gúnyneve), és az első versszak után a kevés haját tépve látványosan kirohant a teremből. Sejtettük, hogy nem hagyja ennyiben. Jött is a fejmosás, és mint elmondta, nem az ütötte ki nála a biztosítékot, amit énekeltünk, hanem ahogy közben Levente „rángatózott”.

Két év után Levente átiratkozott a pesti Könyves Kálmán Gimnáziumba – ott ismerte meg Bajtaláékat –, nekem viszont már csak egy évem volt az érettségiig, ezért inkább befejeztem a sulit Vácott. Aztán én is visszajöttem Budapestre, elsöre nem vettek fel a műszaki egyetemre, úgyhogy két évre ipari tanuló lettem, elektroműszerészként végeztem. 1964-ben másodjára is megkíséreltem az egyetemet, és bár ekkor bejutottam, sajnos nem a közlekedésmérnöki szakra, ahová szerettem volna, hanem az általános mérnökre. Több-kevesebb szorgalommal járogattam órákra, de amikor szép idő volt, felsétáltam a Gellért-hegyre, és néztem, miként épül az Erzsébet-híd. Műszaki érdeklődésű hapsiként baromi izgalmas volt látni, ahogy ennél a kábelhídnál először felállították a pilléreket, utána a part felől, a kábelkamrából megfeszítették, majd szépen ráaggatták a hídszerkezetet tartó kábeleket. Egy éven át figyeltem, ahogy ezen dolgoztak. Sokkal nagyobb élményt jelentett, mint politikai gazdaságtan vagy marxizmus-leninizmus előadásokat hallgatni az egyetemen.

Jávorszky Béla Szilárd:

Az öcséd ekkor már bőven zenekarokban játszott. Sőt, mintha már külföldre is járt volna.

Szörényi Szabolcs:

Hogyne, akkoriban Balassa Tamás – aki nem keverendő össze a slágerszerző Balassa P. Tamással – hahnizenekarában pengetett, járt ki Lengyelországba, meg a Szovjetunióba divatbemutatókat kísérni. Majd jött az ismert történet, amikor 1964 decemberében Illés Lajos¹⁷ elhívta Leventét a Napoletanába, és fűzte, hogy lépjen be az éppen feloszlóban lévő Illés zenekarba. Akkoriban a Bercsényi kollégiumban játszottak hétvégenként, az öcsém

---

¹⁶ Rocco Granata 1959-es slágere

¹⁷ Illés Lajos (1942–2007) zenész, zeneszerző, énekes, az Illés együttes alapítója.

időnként beugrott gitározni és énekelni. Az egyik ilyen alkalomról mesélte később Bródy,¹⁸ hogy „kölcsonkérte a gitáromat, a végén visszaadta – és nem volt rajta húr.” De mondom, ez a zenekar már feloszlóban volt, a többség abbahagyta a zenélést, mérnökök lettek, így amikor mi 1965 januárjában Leventével beléptünk, már a Bercsényi sem volt, hisz az újjáalakult zenekart már semmi nem kötötte oda.

Jávorszky Béla Szilárd:

Levente többször nyilatkozta: amikor alkudozott Illés Lajossal, egyetlen feltétellel volt hajlandó igent mondani, ha a bátyját is viheti magával. Szerinted miért ragaszkodott hozzád ennyire?

Szörényi Szabolcs:

Addigra több fórumon, együttesben játszottunk már, jól összeszoktunk, ismertük egymás mozdulatait, tudtuk, a másik mire miként reagál. Nem azért lettem kísérőzenész, mert ez jutott, hanem mert ebben voltam erős. Tudtam, milyen zenei alapokat kell mások éneke, gitározása vagy zongorázása alá tenni, illetve azt is, a vokál harmadik szólamában mire van szükség, hogy kiegészítsem a tercpárhuzamot. Merthogy egy dallam alá vagy fölé tercelni egyszerű, de hogy abból három szólam legyen – hisz úgy jön ki a harmónia –, ahhoz szükséges volt az én szólamom. Eklatáns példa erre a *Nézz rám* vagy az *Igen*. Levente vitte a prímet, Lajos igyekezett alátercelni, én meg hozzátettem azt a bizonyos harmadik szólamot, amitől az egész szép és kerek lett. Levente nyilván nagyobb biztonságban érezte magát velem zeneileg.

Jávorszky Béla Szilárd:

Még hát nyilván tudta, hogy te képes vagy tartani a tempót, kordában tartani a csapatot. Koromnál fogva a hatvanas évek második felében nem hallhattalak titeket koncerten, de állítólag ha egy dalt százhuszas tempóban kezdtetek, a végén tutira száznegyvenesben fejeztétek be.

Szörényi Szabolcs:

Ez valóban gyakori betegség a kezdő zenészeknél. Főleg szegény Pásztory Zoli¹⁹ sietett folyton, bár hogy hová, azt nem tudom. De az biztos, hogyha egy dalban volt kiállítás, akkor gyakorta egy nyolcaddal korábban jött vissza, mint ahogy a tempó diktálta volna. Ennek remek példája a *Kéglidal*, amit még a Rottenbiller utcában vettünk fel. Abban van a híres „*Nem szól ránk a házmester*”-kiállítás. A steel gitár-szólót is ugyanerre a motívumra játssza Tini,²⁰ aki szintén kiállt – és Pásztory megint elsiette. Ilyenkor az ember vagy magában számol – akkor még nem volt takt-jel a fülbe –, vagy érzésből száll vissza. De ő elsiette. Már össze volt keverve a dal, amikor ez mindenki számára kiderült, akkor vettem fel a zenei rendező Juhász Pistának, hogy a dobbeszállásból másoljon ki egy rövid részt és azt – amolyan előkeként – vágja be, hogy kijöjjön a tempó. És ez a kis tizenhatodnyi dobrész elég volt a korrekcióhoz.

Jávorszky Béla Szilárd:

Te még játszottál az Illés előző dobosával, a később legendássá vált Joe bácsival,²¹ Mennyiben volt más, mint Pásztory?

---

¹⁸ Bródy János (1946) énekes, gitáros, zeneszerző, szövegíró, Szörényi Levente mellett a hatvanas évek beatgenerációjának másik ikonikus alakja.

¹⁹ Pásztory Zoltán (1944–2005), az Illés együttes dobosa.

²⁰ Bródy János beceneve.

²¹ Körmendi János (1941–2016) szülész-nőgyógyász, az Illés-együttes egykori dobosa.

Szörényi Szabolcs:

Teljesen más világ. Joe bácsi dzsesszesebben, szvingesebben dobolt, úgy tartotta a verőt, mintha kés és villa lenne, kisujjra engedve szinte simogatta a dobokat. A nagydobot alig használta, nála az lényegében állványként szolgált, arra volt szerelve a tam. Aztán jött Pásztory, a maga kajakos természetével, és ő aztán rendesen püfölte a bőrköt. Jóformán beszakította őket. Na, az már beat volt. Csak hát rettenetesen sietett.

Amikor amúgy Zoli csatlakozott hozzánk, egy rakás korábban lekötött hakni várt már ránk. Ő meg nem ismerte még az akkori, angolszász repertoárunkat. Emlékszem, a veszprémi egyetemen játszottunk egy bálban, este nyolctól reggel négyig, odaálltam mellé, és a dalok közben végig diktáltam neki, hogy mi fog történni. Négy ütem után kiállítás, aztán triola, lábcin, ilyesmi. Szerencsére nem vertek meg bennünket. Később persze sokat próbáltunk, miközben az efféle báli meghívások fokozatosan elmaradtak.

Jávorszky Béla Szilárd:

Az 1965-ös nyári nógrádverőcei Express és Ifjúsági táborra miként emlékszel? Ott írta Levente és Tini az első magyar nyelvű dalokat.

Szörényi Szabolcs:

Ez a három hónap láger iszonyatosan erős kohéziós erőt jelentett a zenekarnak. Minden este játszanunk kellett, és ez a folytonos együttlét rettenetesen összekovácsolt bennünket, ahogy annak idején a Beatlest is a hamburgi éjszaka.

Jávorszky Béla Szilárd:

Bródy János mesélte később, hogy lehet, ha nincsenek ott ennyi ideig Leventével összezárva, nem is kezdenek el magyar nyelvű dalokat írni, csak lejár a próbákra, lejátssza a repertoárt, aztán irány haza. Így meg – jobb híján – felültek a tetőre, és nekiálltak dalokat írni. Illés Lajos állítólag eleinte hallani sem akart ezekről. Te kinek a pártján álltal ebben a kérdésben?

Szörényi Szabolcs:

Természetesen Leventéék mellett. Lajos még Beatles-dalokat sem akart, ő az úgynevezett luxembourgi stílusú nótákat erőltette. Searchers, Shadows, ilyesmik. Miként Csatári Bence könyveiből²² megtudhatjuk, ezt a besúgó-irodalom is luxembourgi stílusnak nevezte. Lajos nem akarta a saját dalokat, úgy vélte, meg fogunk bukni velük.

Jávorszky Béla Szilárd:

Hol játszottátok őket először? Még a kőbányai Törekvésben?

Szörényi Szabolcs:

Akkor már nem játszottunk ott, ami amúgy sem volt fontos a pályánkon, pár hétvégét jelentett csak. A hodály egyik végén egy 3x3-as emelvény, akár egy boxring, azon zenéltünk, jószerivel elszigetelve attól a néhány tucatnyi embertől, akik bejöttek ránk. Roppant proli közönség volt, nem is az ő zenéjüket játszottuk, úgyhogy gyorsan bemenekültünk a Boschba.²³

Jávorszky Béla Szilárd:

---

²² Csatári Bence: *Az ész a fontos, nem a haj* (2015), *Jampecek a Pagodában* (2016).

²³ Az Autóvillamosági Felszerelések Gyárának kultúrotthona, azaz a Bosch Klub az angyalföldi Balzac utca 5-7-ben működött, és a hatvanas években számított jelentős helynek.

Azért az is Angyalföld.

Szörényi Szabolcs:

De egyel beljebb van. Meg játszottunk a hétvégeken az Eötvös utcában, a Vasas kultúrházban, egy régi, elzabrált elegáns épületben. Oda két-háromszáz ember fért be. Plusz a Vár Klub. Nem beszélve arról, hogy azt a négy nótát – *Az utcán, Mindig veled, Oh, mondd, Légy jó kicsit hozzám* – később fel is vettük.

Jávorszky Béla Szilárd:

Az majdnem egy évvel később volt.

Szörényi Szabolcs:

Valóban, de hogy a korábbi kérdésre is válaszoljak: ezeket a dalokat először a Boschban játszottuk, becsempésztük őket az egyik blokkba. A végén hatalmas taps és ováció. A szünetben meg kérdeztük a közönséget, hogy „Na, hogy tetszettek a saját nóták?” „Milyen saját nóták?” „Hát, amiket magyarul énekeltünk.” „Miért, magyarul is énekeltek?” Ennyit a fogadtatásról. Aztán szépen megszerették őket. Főleg, miután a rádió is játszani kezdte. Ezek hatására hívtak a tévébe, a *Halló fiúk, halló lányokba*, meg hasonló műsorokba. Az intézménybe hamarosan beágyazódtunk – na, nem elvtársi szinten –, többször szerepelhettünk, és egy-egy dal a képernyőn baromi nagy hatást gyakorolt. A fiatalok nézték ezeket az ifjúsági műsorokat, felkapták ránk a fejüket, akkoriban még csak két adó ment, az egyik abból is csak délután. Hétfő meg adásszünnap. Később állítólag statisztikailag is kimutatták, hogy a gyerekek többsége hétfőn fogant.

Jávorszky Béla Szilárd:

Az 1966-os táncdalfesztiválon a *Még fáj minden csók* című dalt játszottátok, és ahogy Levente énekelte, azon az idősebb generációból sokan kibuktak. Erről a fellépésről neked milyen emlékeid vannak?

Szörényi Szabolcs:

Ahogy öregszünk, egyre inkább azok a képek rögzülnek, amiket a tévében magunk is látunk. Ahogy Levente fekete-fehérben grimaszol. Meg ahogy Lajos forrózongorázik.

Jávorszky Béla Szilárd:

Mit csinál?

Szörényi Szabolcs:

Lajos mindig úgy játszott, hogy folyton elkapkodta a kezét a billentyűkről, mintha azok forrók lennének. Nem leütve, hanem felkapva. Ezt neveztük forrózongorázásnak.

Jávorszky Béla Szilárd:

Az 1967-es táncdalfesztiváltól szándékosan maradtatok távol, az 1968-ason azonban diadalmasan visszatértetek és fényes győzelmet arattatok. Mindezt két nappal a csehszlovákiai bevonulás előtt. Miként élted meg?

Szörényi Szabolcs:

Nagy eufóriával utaztunk vissza Siófokra, mert nyaranta mindig ott volt a főhadiszállásunk. Kezdetben vegyes ORI-műsorokban²⁴ – mint például a *Halló, itt Balaton!* –

---

²⁴ Az 1958-ban alapított és 1991-ig működő Országos Rendező Iroda (ORI) a könnyűzenéért és a belföldi koncertszervezésért felelős állami monopólium jellegű szervezet volt a Kádár-rendszer idején.

szerepeltünk, de akkor már talán önálló koncerteket adtunk. A Balaton felé menet mindenféle menetoszlopokat, tankokat, csapatszállító harcjárműveket láttunk. Eléggé elrontotta a hangulatunkat. Hová vonulnak ezek, és miért? Totális hírzárlat, a rádió is csak a hurráoptimizmust harsogta. Szar érzés volt. Akadnak olyanok persze, akik megkérdőjelezzik, hogy jogosan nyertünk-e ezen a táncdalfesztiválon, mondván, a pártállam rendezte úgy, hogy ezzel a hangos nyereményözönnel elterelje a figyelmet a csehszlovákiai bevonulásról. De ezek rosszindulatú megjegyzések. Állítom, a tévé vezetői sem tudták, hogy a rendezvény közben a háttérben mi készül.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ha már említetted a *Halló, itt Balaton!*-t, a hatvanas években rengeteg esztrádműsorban vettetek részt, kísértetek táncdalénekeseket, kiöregedő színészeket, komikusokat. Egyszer még a Nemzet Csalogányával, Honthy Hannával²⁵ is összehoztak benneteket. Nem tűnt ez már akkor is roppant bizarr párosításnak?

Szörényi Szabolcs:

Dehogynem. De Honthy Hannával amúgy nem ORI-műsorban, hanem valami maszek szervezésben szerepeltünk együtt. Technikailag ez úgy nézett ki, hogy lekísértük a többieket és mindkét félidő végén adtak nekünk egy három-négy számból álló önálló blokkot. A plakátokra is minket írtak ki a legnagyobb betűkkel, alattunk meg kisebb méretben Sárosi Kati,²⁶ Bodrogi Gyula²⁷ és a többiek neve. Még a Kossuth-díjas Ráday Imre²⁸ is fellépett velünk. Emlékszem, egyik alkalommal kifütyülték, ő meg kirohant a színpadról, azt ordibálva, hogy csűrhe!

Jávorszky Béla Szilárd:

És a Nemzet Csalogánya miként viselte a helyzetet?

Szörényi Szabolcs:

Ő más eset volt, a primadonnát egy zongorista kísérte. A maszek szervezésű turné első állomásain még mi játszottunk az első félidőben, lenyomtunk negyven-negyvenöt percet, hatalmas ováció, egyebek. A szünet után pedig feljött Honthy, akit vagy kifütyültek, vagy hazamentek az emberek. Kibékíthetetlen ellentét volt ez. Egy idő után a szervezők is rájöttek, hogy mindenki jobban jár, ha megcserélnek bennünket. Igaz, Honthy alatt így is fészkelődött a közönség rendszeren.

Jávorszky Béla Szilárd:

Igaz, hogy Honthy Hanna felvetette, mi lenne, ha Levente írna neki egy-két dalt?

Szörényi Szabolcs:

Igen, de ez már menet közben történt. Vélhetően azért füzte Leventét, mert látta, mennyire népszerű. Ugyanerről a sorozatról egy anekdota: a szervezők bekopogtak, hogy „Művésznő, van itt néhány autogram-kérő. Bejöhettek?” Mire ő: „Jaj, mindjárt. Rendben, jöjjenek hármával.” „De művésznő, csak ketten vannak.”

Jávorszky Béla Szilárd:

---

²⁵ Honthy Hanna (Hügel Hajnalka, 1893–1978) Kossuth-díjas színművésznő, operettprimadonna.

²⁶ Sárosi Katalin (1930–2000) a hatvanas évek népszerű táncdalénekesnője.

²⁷ Bodrogi Gyula (1934) színművész.

²⁸ Ráday Imre (1905–1983) színművész, színházi rendező, főiskolai tanár.

1970 februárjában és márciusában a Martin menedzseriroda szervezésében tíz napot a beat őshazájában koncerteztetek. Az omegások a mai napig előszeretettel hánytorgatják fel, hogy akkor ti voltaképpen helyettük mentetek ki. Merthogy őket hívták, csak ők egy évvel korábban már jártak kint, így a szocialista egyenlőségi elvek alapján esett rátok a választás. Te miként látod ezt?

Szörényi Szabolcs:

Nem így volt. Kémeink jelentették, hogy jött egy angol impresszárió az Interkoncerthez,²⁹ hogy szeretné kivinni az Illés együttest. Mire az ottani alkalmazott megkérdezte, hogy miért pont őket? Össze-vissza hablatyol mindenki erről, de most már amúgy is lényegtelen. Akkoriban nehéz volt kijutni, aki tudott, keresztbe tett a zenekaroknak. Nemcsak a pártállam és a konkurencia, hanem maga az apparátus is, amelynek csípte a szemét, hogy miközben őket csak háromévente engedték nyugatra, mi évente akár többször is mehettünk. Amúgy egy Ford Transittal utaztunk, hátul voltak a cuccok.

Jávorszky Béla Szilárd:

Hol léptetek fel először és milyen volt a fogadtatás?

Szörényi Szabolcs:

Ha jól emlékszem, a Marquee klub volt az első: kétnapos utazás után este fáradtan megérkeztünk, beraktuk a cuccot, függöny fel és játszottunk. Főleg magyarul, de tettünk bele pár angol számot is. Tipikus, keskeny angol épületben laktunk, szinte csak a lépcsőházból állt, fölötte a szobák. Betegeskedtem a fülemmel, úgyhogy ritkán lófráltam a többiekkel. Londonban még a Lyceumban koncerteztünk, tisztességes méretű, páholyos színház a Soho környékén, a Faces lépett fel előttünk. A végén meg Rod Stewart egy sportszatyorral a kezében a hátsó ajtón kiment, és hazasétált. Nem várta őt sportkocsi vagy luxusbusz, ugyanolyan jampi volt, mint mi. Aztán Cambridge-ben játszottunk, valami egyetemi bálon, ahol az amúgy táncolni vágyó fiatalok egy idő után leálltak és odajöttek a színpadhoz hallgatni minket. Furcsa érzés volt ez egy minden szempontból idegen közegben.

Jávorszky Béla Szilárd:

A híres-hírhedt BBC-interjúj ott voltál? Amikor főleg Bródy beszélt arról, hogy ott mindenkinek hosszú haja lehet, de idehaza ez még probléma, meg jó lenne, ha Magyarországon is klubélet lenne, mint Angliában?

Szörényi Szabolcs:

Ott. És állítom, semmilyen rendszerellenes duma nem volt benne, csak kapóra jött az Illés megrendszabályozásában. Barnáné elvtársnő miniszteri főosztályvezető, aki kommunistaként megjárta a spanyol polgárháborút is, Aczél³⁰ vagy Bors³¹ feleségének jó barátnője volt. Igazi szemét káder. Ahogy hazajöttünk, Keszler Pállal³² együtt behívatott bennünket raporra a minisztériumba, és kioktatott. Azt mondta, az Állami Népi Együttes az egész Egyesült Államokat végigtornézta és a tagjai mindig a hazájuk mellett szónokoltak. A velük utazó spiclik is csak csupa jót tudtak mondani róluk. „De hát mi a baj?”, kérdeztük. „Hát, hogy mindenfélét nyilatkoztak a BBC-nek.” „De mégis mit? Játsszák már vissza a

---

²⁹ Nemzetközi Koncertigazgatóság.

³⁰ Aczél György (Appel Henrik, 1917–1991) kommunista politikus, a Kádár-korszakban a kulturális élet legfőbb ideológusa, irányítója.

³¹ Bors Jenő (Biermann Jenő, 1931–1999) a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat igazgatója volt 1965 és 1990 között.

³² Az ORI akkori igazgatója.

szalagot”. „Azt nem lehet”, válaszolta. „Akkor miről beszélünk?” Na, erre jött az egyéves letiltás, s az is Keszler Pálnak volt köszönhető, hogy vidéken legalább felléphettünk. Ekkor mondta Tardos Péter,³³ hogy mi vagyunk a vidék legjobb zenekara.

Jávorszky Béla Szilárd:

Az Illés másik akkori „botrányában”, a pécsi „kukarugdosási ügyben” egyedül te voltál benne a zenekarból. Miként láttad ezt a saját szemüvegeden keresztül?

Szörényi Szabolcs:

Ennél is példát akartak statuálni. Nem is kuka volt az, hanem egy 40x20 centis olajos bádopitli. Egy tetteyi kirándulásból sétáltam lefelé többedmagammal, az út közepén ott hevert a rozsdás pitli, az első félrerúgta, a másik kicsit lejjebb pofozta, a harmadik meg feltette a járda szélére. Na, erre jött szembe Vincze József, nővel a karján, és elkezdett üvölni, hogy „huligánok, mit randalíroztok?”. Mire visszaszóltam, hogy „mit hőzöng, Józsikám?” A „Józsikámat” csak úgy általánosságban mondtam, de vesztetre őt éppen így hívták. Felgyűrte az ingét és nekiállt bokszolni. Próbáltuk nyugtatni, majd sétáltunk tovább, hogy a két sarokkal odébb lévő rendőrőrsön panaszt tegyünk ellene. De a szervek már tárt karokkal vártak bennünket, betereltek egy irodába és kihallgattak. Vincze Józsi mondta nekik, hogy meg akartuk őt támadni. Kérték, mutasson rá, melyikünk volt az. Ültünk, és mivel a hosszú hajammal és a szakállammal én néztem ki a legzordabbnak, rám bökött. Mikor felálltam, jól látszott, hogy legalább egy fejjel volt nálam magasabb.

Aznap este Komlón vagy Kaposváron volt buli, és az ORI-ügyelő, Fényes Laci bácsi – tipikus bőrkabátos ejtőernyős, de jóindulatú csávó, tőle tanultunk egy csomó obszcén népdalt, amiket kapatos hangulatunkban a buszon hazafelé előszeretettel énekelgettünk, kórusban ordítva – feltelefonált Pestre, hogy be akarnak minket csukni, pedig koncertünk van este. Mire Pestről leszóltak az őrsre, hogy engedjenek el minket, majd később megteszik a feljelentést. Aztán volt valami tárgyalás, talán Pesten, és másodfokon felmentettek minket. Na, ekkor jött Szabó „Kékfény” László szemét cikke a Népszabadságban *Megvédett rendbontók* címmel, ami valamelyik hivatalt annyira felhergelte, hogy törvényességi óvást rendeltek el. Kezdődött minden előlről.

Pécsre kellett mennünk tárgyalásra, reggel kilencre, úgyhogy muszáj volt előtte ott aludni. Gondoltuk, megszállunk a Tetteye oldalában lévő Fenyves szállóban. Fél évvel korábban már laktunk ott, és hát az eléggé félelmetesre sikeredett. Pásztory a kisbusz indulásánál legalább egy órát késett, mire életbe lépett a „rundótörvény”. Ez azt jelentette, hogy öt és tizenöt perc közötti késés után egy kör sör, tizenöt és harminc perc közötti után két kör sör, fél órán túl pedig egy üveg vizki. Utóbbit Pásztory két láda sörre váltotta, amitől jól berúgtunk, úgyhogy randalíroztunk a szállodában. Feljött a portás, hogy rendet teremtsen, mire Pásztory szó szerint megfogta a grabancát, és kitette a folyosóra. Na, fél év múlva ugyanez a portás fogadott bennünket. És persze közölte, hogy nincs szoba. Mikor azonban Pásztoryt letagadtuk, egyből lett. Másnap megejtettük a tárgyalást, második fokon szintén felmentettek. Ennyi volt a nagy pécsi kukarugdosási ügy.

Jávorszky Béla Szilárd:

Bródy János nyilatkozta egyszer: szerinte az angol beatzene azért is járhatott annyival előrébb, mint a magyar, mert a szigetországban nem volt kötelező sorkatonai szolgálat. Az Illés együttesben mindenki megúszta...

---

³³ Tardos Péter (1924–1984) újságíró, zeneszerző, dalszövegíró, humorista, rádiós-televíziós szerkesztő, több táncdalszöveg szerzője.

Szörényi Szabolcs:

Leszámítva engem. De ez sem tartott tovább néhány hónapnál.

Jávorszky Béla Szilárd:

Akkor erről szól a *Kétszer voltam kopasz életemben?*

Szörényi Szabolcs:

Pontosan. Leventét a sorozáson a szeme miatt szuperálták ki, Bródy hosszan járt egyetemre, biztosan tudott valami papírt szerezni. Én nem tudtam. Pedig én is igyekeztem húzni az időt, halasztottam az egyetemen, de aztán lemorzsolódtam. Ez a hatóságoknak 1967-ben tűnt fel, októberben meg is kaptam a behívómat, november végén kellett bevonulnom a budaörsi Vasvári Pál laktanyába. Eléggé megviselt, és nemcsak azért, mert le kellett vágtanom a nyakig érő hajamat, hanem mert a seregben roppant proli vircsaft ment, főleg a kiskatonákkal, a kopaszokkal szemben. Alaki kiképzés, „katona, verje oda a bakancsát, hogy a giliszták agyrázkódást kapjanak”, ordította az őrmester, és ez így ment egész nap. A csizma feltörte a lábam, mentem a gyenguszra, tornacipő viselésére köteleztek, hűtöttem a levét.

Közben felhívott Gábor őrnagy, igazi vérbeli komcsi, hogy tudja, zenész vagyok, verbuváljak a laktanyában egy zenekart. Húztam az időt, kaptunk próbatermet, de hát amit ez a kutyautó társaság előadott, ahhoz képest egy malacbanda profinak számított. Persze, hogy nem lett zenekar. De szerencsére közben az egyik jófej ezredes kiszúrta, hogy ott senyvedek, elküldött egy egészségügyi századoshoz, aki a kérdés közben a számba adta a kulcsszavakat ahhoz, hogy beutalhasson a Honvéd kórházba, ahol remekül éreztem magam három hétig. Ott ismertem meg a későbbi első feleségemet, Hedviget, aki EEG-asszisztensként dolgozott, és a csendespihenő alatt időnként lelátogatott hozzám a kórterembe. Majd megkaptam a zárójelentést, hogy szakszolgálatra alkalmatlan vagyok.

Jávorszky Béla Szilárd:

Amíg katona voltál, az Illés koncertezett?

Szörényi Szabolcs:

Persze. Hiába kérték a srácok az ORI igazgatóhelyettesétől, Bali Györgytől – aki Keszlerrel szemben igazi szemét pali volt –, hogy elhalaszthassák a leszerződött pár tucat koncertet, Bali nem engedte. Úgyhogy Bródy vette kézbe a basszusgitáromat, és nekiállt mutatványozni. Lenyomták a bulikat, amennyire tudták, én meg ezért egyáltalán nem nehezteltem rájuk. Nem úgy, ahogy később Bródy tette, amikor a diósgyőri balhéja után letiltották, mi meg elmentünk nélküle lejátszani a korábban lekötött bulikat.

Jávorszky Béla Szilárd:

1973 júniusában a diósgyőri popfesztiválon az Illés már a KITT Egylet tagjaként lépett fel. Hogy élted meg ezt az utolsó fél évet?

Szörényi Szabolcs:

A búcsú akkor már benne volt a levegőben. Lajos hűvösvölgyi Keselyű úti háza verandáján gyűltünk össze, amikor bejelentette, hogy felosztatja a zenekart. Azt mondta, nem tudja ezt így tovább csinálni. A zenekarosdit ő korábban feltehetően sokkal simábbnak képzelte, szerette volna folyamatosan kapni a felkéréseket és teljesíteni a szerződéseket, nem ezt a buktatókkal és bukkanókkal teli göröngyös utat járni, mint amit mi jártunk. Pedig a világon mindenhol így megy ez. Viszont érthető az is, hogy kétgyerekes családapaként fontos volt számára a folyamatos bevétel, a stabil egzisztencia.

Jávorszky Béla Szilárd:

De hát ekkoriban már ti is családosak voltatok. A lányaid, Réka és Emese 1969-ben és 1970-ben születtek, Levente fia, Örs pedig 1971-ben.

Szörényi Szabolcs:

Persze, nekünk sem volt teljesen mindegy. De azt akkor már tudni lehetett, hogy Levente másik zenekarban gondolkodik. A KITT Egylet³⁴ tulajdonképpen ennek az átmenetét jelentette. Így jött létre 1973 szilveszterén a fél Tolcsvay együttesből és a fél Illésből a Fonográf. Úgyhogy a mi pályánk lényegében megszakítás nélkül folytatódott. Mire az Illés kifűjt, a Fonográf feljött. És szerencsére Leventének volt annyi renoméja az ORI-nál és főleg a Hanglemezgyárnál, hogy hitelt adtak neki. Nem hívtak be próbajátékra vagy próbafelvételre, hanem egyből kaptunk lehetőségeket.

Jávorszky Béla Szilárd:

A hetvenes években ismét intenzíven dolgoztatok Koncz Zsuzsával,³⁵ aki ugyan 1965-ben rendszeresen fellépett veletek, de később átpártolt Zoránékhoz³⁶. Hogyan alakult ez újra így?

Szörényi Szabolcs:

Bródy visszasírta. Ő sok szempontból hálás volt Koncznak, már 1964-ben az Illésbe is valahogy rajta keresztül került be. Nemrég néztem vissza egy régebbi, már a Fonográf időszakában készült tévéfelvételt, amelyen épp azt mesélem el, hogy a zuglói Danubia Művelődési Házban 1965-ben egy bálon játszottunk. Rendes felszerelésünk sem volt, egy Grundig magnómikrofonba kellett énekelni, az volt bedugva valahová. Jött Koncz, elénekelt egy nótát, majd odavágta a mikrofont a földhöz, hogy „ez szar, én ebbe nem éneklek, megyek inkább a Zoránhoz”. Mindezt ott, a bál kellős közepén tette, ahol további dalokat kellett volna előadnia. Ezt mesélem ezen a tévéfelvételen vigyorogva, és közben az is látszik, hogy Koncz ugyanígy vigyorog rajta. Nem állt neki cáfolni vagy kikérni magának. Tehát vélhetően valóban így lehetett.

Jávorszky Béla Szilárd:

Nekem ezt az elválást a kilencvenes évek derekán ő úgy mesélte, hogy az Illésben fiúként kezelték őt, Zoránék azonban úri fiúként sokszor hazakísérték a buli után.

Szörényi Szabolcs:

Akkoriban minden zenekarban fiúként kezelték a csajokat. De lehet, hogy ez volt a valódi oka. Meg persze bedőlt annak, hogy az amúgy tehetősebb környezetből érkező Zoránék kamu Vox-erősítőket használtak, míg mi a kezdetekben házi fusiban nyomtuk, Farkas Zoltán elektroműszerész haverom épített nekünk erősítőket, mi meg barkácsoltunk otthon hangfalakat. Meg hát Koncznak vélhetően a belvárosi közönség kellett.

Jávorszky Béla Szilárd:

Az 1968-as táncdalfesztiválon viszont már ismét ti kísértétek, például a *Színes ceruzák* című dalt.

Szörényi Szabolcs:

---

³⁴ A KITT Egylet a Koncz Zsuzsa, Illés, illetve a Tolcsvay és a Trió laza alkotói közössége.

³⁵ Koncz Zsuzsa (1946) énekesnő, a magyar beat, pop és rock zene egyik meghatározó egyénisége.

³⁶ Sztevanovity Zorán (1942) énekes, gitáros, zeneszerző, a Metro együttes vezetője.

Addigra Bródy visszamesterkedte. Meg kellett neki a nagylemez. Bródy még olyanokat is mondott, hogy az Illésnek is csak akkor lesz önálló albuma, ha Koncznak is írunk dalokat. Így is lett. Az első lemezére³⁷ még hagyományos táncslágereket is rátett, annyira nem bízott Leventében és Lajosban. Pedig Lajos szép nótákat írt. De Koncz a rádiós véráramba akart bekerülni, hogy sztár énekes, dizőz legyen. Ekkor mondta azt nekünk – amit Levente előszeretettel szokott idézni –, hogy „fiúccák, írjatok nekem világslágereket!”

Jávorszky Béla Szilárd:

Az, hogy Koncz Zsuzsának Boldizsár Iván³⁸ volt az apósa, az sokat segített a pályáján?

Szörényi Szabolcs:

Sokat.

Jávorszky Béla Szilárd:

És nektek?

Szörényi Szabolcs:

Nem tudom. De biztosan. Főleg a letiltás környékén. Ám ezek a meccsek sosem vetődtek fel zenekari megbeszélésen, mindig a háttérben zajlottak, gyakorlatilag belesöpöntünk a háttéralkukba. Amikor Konczék még – 1976 előtt – a Fehérvári úton laktak, mi meg a Szakasits Árpád úti³⁹ lakótelepen, akkor abban a lakásban a tudunkon kívül is megjelenhettek mások. Aztán az Endrődi utcában, az úgynevezett Társasházban – ahol szomszédok voltunk, az erkélyünkről beláttam a nappalijukba, ott lakott a két Tolcsvay is – már tényleg nagy társasági élet zajlott. Abban a panorámás kétszintes lakásban lehetett reprezentálni, fontos embereket hívni.

Jávorszky Béla Szilárd:

Az úgynevezett Fehér albumot⁴⁰ Angela Davisnek⁴¹ ajánlottátok. Ez is egy háttéralku eredménye?

Szörényi Szabolcs:

Vélhetően. Viszont ragaszkodtunk ahhoz, hogy ne a borítón szerepeljen, hanem egy külön lapon, mellékletként. Amit aztán el lehet dobni.

Jávorszky Béla Szilárd:

Sok ilyen eset történt?

Szörényi Szabolcs:

Ezek az intrikák, pókfonál-szövések sosem érdekeltek, elvoltam a magam hobbijával, a vasútmodellezéssel. Ha menni kellett, mentem és játszottam. A stúdióban vagy a koncerteken persze száz százalékosan beleadtam magam. De amikor hazamentem, a többi nem érdekelt.

Jávorszky Béla Szilárd:

---

³⁷ *Volt egyszer egy lány*, 1969

³⁸ Boldizsár Iván (Bettelheim Iván, 1912—1988) író, újságíró, a Kádár-korszak befolyásos közéleti alakja.

³⁹ Ma Etele út.

⁴⁰ Az Illés együttes 1971-es *Human Rights* című albuma.

⁴¹ Angela Davis (1944) amerikai újbaloldali filozófus, a hippy-korszak egyik emblematisz szereplője.

Honnan jött ez a vasútmánia?

Szörényi Szabolcs:

Gyerekkorom óta vonz a vasút. Még a Visegrádi utcában laktunk, amikor vasárnaponként a muter rendszeresen elcipelt a Szent Margit templomba misére, és megígérte, ha jók leszünk, felvisz bennünket az onnan három percre lévő Ferdinánd hídra. Abban az időben a Nyugatiban még nagy élet zajlott, volt teherforgalom, átrakó vágányok, egy hatalmas daru konténereket pakolgatott vasútról közútra és vissza. Mindezt gőzmozdonyok szolgálták ki. Már messziről lehetett látni a fehér pöfékelést (füst és gőz), és akkoriban nem értettem, miért kanyarodnak mindig el oldalra, miért nem jönnek be a csarnokba. Ma már persze úgy ismerem a Nyugati pályaudvar vágányhálózatát, mint a tenyeremet.

Jávorszky Béla Szilárd:

Nem változott az idők során?

Szörényi Szabolcs:

Dehogynem, a leginkább akkor, amikor a WestEnd felépült.⁴² Azelőtt legfeljebb néhány raktárépületet bontottak el. A terepasztalomon a WestEnd előtti állapot látható. De ne tud meg, hogy mennyit rajzoltam, fényképeztem, méregettem, mászkáltam, memorizáltam, hogy minden pontosan a helyére kerüljön. Sokáig csak a fejemben létezett az egész, meg milliméterpapíron rajzolgtam. Aztán, amikor 1991-ben megvettük ezt a telket, a házat már úgy terveztem, hogy a terasz alatti leghosszabb részen legyen a terepasztal. Addigra letisztult az egész. A középpontban a Nyugati, alatta a kiszolgálóegységek. Mellette a nyugat-európai kapcsolatot szimbolizáló innsbrucki pályaudvar, az is kész, de még nyers, a harmadik traktus pedig egy svájci hegyvidéki vasút. Amióta 1993-ban beköltöztünk ide, egy évig még finomítottam, és 1994-től mintegy tíz-tizenkét éven át építettem.

Jávorszky Béla Szilárd:

Az Illésben és a Fonográfban nemcsak basszusgitározta, hanem egy idő után a felvételeknél hangmérnöki szerepköröket is átvettél. Muszájból vagy ambicionáltad?

Szörényi Szabolcs:

Mondhatni, muszájból. De nem annyira hangmérnökösödtem, mint inkább átvettem a zenei rendező szerepét a Hanglemezgyár által kijelölt – később ki sem jelölt – embertől. Ebben a műfajban a zenei rendezés másról szól, mint a komolyzenében, itt főleg a keverés során dől el, hogy a felvételen milyenek lesznek az arányok. Döntően Levente darabjaiban és nagylemezein működtem ilyen minőségben. Az öcsém világ életében borzasztó szörszálhasogató volt, és képes volt az *Atilla – Isten kardja* vagy az *István, a király* felvételekor két napon át ugyanazt az egy sort felvenni. Mondtam is neki, hogy így az énekes beledöglök, nem lesz hangja, elveszik belőle a lélek. De ő erősködött, nem, mert ott hamis, ott meg egy picit másként kellene. Ekkor kitaláltam, hogy oké, akkor te vedd fel az éneksávokat, én meg majd a keverésnél összerakom az egészet, beállítom, hogy mennyi ének, fuvola, trombita, egyéb legyen. És ez működött.

Közben persze apróbb trükköket is be kellett vetni. Merthogy az énekesek sokszor nem artikulálnak rendesen, elharapják a mondat végét, a keverésnél sok zenét tesznek alá, és emiatt sokszor nem lehet érteni a szöveget. Ez persze a filmeknél is gyakorta előfordul. A lényeg, hogy például az *Atilla – Isten kardja* keverésénél az amúgy tipikusan nem jól artikuláló kórus az egyik rockos, tiltakozós nótában vadul harsogja, hogy „Ebédlő! Ebédlő!

---

⁴² Közép- és Kelet-Európa legnagyobb területű bevásárlóközpontját, a WestEnd City Centert 1999. november 12-én adták át.

Ebédlő!” Mi a túró van? Megnéztem a szöveget, kiderül, hogy ez „Merénylő! Merénylő! Merénylő!” akarna lenni, de az „m” betűt eleve nem mondják, és a többit sem ejtették tisztán.

Ez amúgy a szólistákkal is elfordult. Például az *István, a király* 1983-as törökbálinti felvételén Deák Bill Gyula éneklő a *Véres kardot hoztam* című dalban, hogy „Itvánnak ellenállunk”. Stenken volt, és valamiért következetesen hagyta az „s” betűt. Úgyhogy utólag bementem a mikrofonhoz, az egyik külön sávba rámondtam egy „s”-t, bejegyeztük a naplóba, hogy hol található, és a keverésnél a megfelelő helyeken alátoltam. Így lett az „Itvánnak”-ból „Istvánnak”. Sok ilyen stúdiós trükköt sorolhatnék még.

Jávorszky Béla Szilárd:

Sorold nyugodtan.

Szörényi Szabolcs:

Még a négysávós magnók korában szerettem volna elérni, hogy a vokál sztereóban szóljon. Az egyik sávon ment az alap, a másikon az ének, a harmadikon a rájátszások, így csak egyetlen sáv maradt a vokálnak. Mire kitaláltam, hogy az egyik oldalon tegyünk bele 40-50 milliszekundum késleltetést, ami annyira kicsi különbség, hogy a fülben összemósódik, de emiatt mégis térhatásúvá válik.

Más. A Fehér lemezen a *Virágok tengere* című dalban Levente gitárszólózik, alatta megy az alap. Akkor még nálunk nemigen voltak effektpedálok, de kapóra jött a stúdióban lévő Hammond orgona Leslie-je, ami közismerten egy forgó hangszóró. Nem is egy, hanem kettő, külön a mély és külön a magas, ráadásul nem egyszerre forognak. Ennek erősítőjébe vezettük bele Levente gitárját, és a forgó hangszóró miatt a hangzás olyan lett, mintha pedálozna. Sok ilyen apróbb trükköt vetettünk be ezen a lemezen. Talán ezért is lett – miként később megírták – olyan pszichedelikus a hangzása.

Jávorszky Béla Szilárd:

Melyik Illés-dal az, amelyik visszafelé játszva *Az utcán* dallama?

Szörényi Szabolcs:

A *Nem akarok állni*. Az akkori magnóm négy sávot tudott lejátszani, és ha megfordítottam a szalagot, ezeket visszafelé is le lehetett játszani. Próbaképpen betettem *Az utcánt* és a gitárszólam visszafelé ezt adta ki, gondoltuk, felhasználjuk. Az egyik, zenészberkekben népszerű anekdota szerint Fényes Szabolcs – persze még kotta alapon – élt már ugyanezzel a trükkel, megfordította az egyik szerzeményét és újként próbálta eladni. Mire kiderült, hogy úgy Mozart egyik műve jött ki belőle. Ez a módszer tehát visszafelé is elsülhetett.

Jávorszky Béla Szilárd:

Az 1973 szilveszterén alakult Fonográf az Illéshez képest mind szövegvilágában, mind zenéjében karakteresen más lett. Egyrészt Bródy János az 1973-as diósgyőri szövegelés utáni meghurcolásokból okulva évekig rendszeremleges szerelmes szövegeket írt – a sorok között nem igazán volt értelme rejtett utalásokat keresgélni –, másrészt Levente megpróbálta a többszólamú vokálra épülő west coast stílusú amerikai zenét meghonosítani. Te hogy fogadtad ezt?

Szörényi Szabolcs:

Ezekbe a koncepciókba sosem szóltam bele, de tény, a Fonográf erre a típusú zenére tökéletesen alkalmas volt, hiszen – magamat is beleszámítva – négy valódi énekes volt, míg az Illésben gyakorlatilag ketten tudunk Leventével énekelni. Lajos, szegény, a koncerteken

töltelékszólamnak elment, de a stúdióban általában mi ketten énekeltük fel a többi szólamot is. Vokális szempontból a Fonográf úgy szólt, mint az állat.

Jávorszky Béla Szilárd:

Hangszeres tudást tekintve is erősebb csapat. Németh Oszkár mellett, gondolom, kevesebb „felügyeleti” szereped maradt.

Szörényi Szabolcs:

Oszi olyan pontosan ütött, mint egy metronóm, és a remek breakjeiben sem vészett el soha, mindig vissza tudott találni. Úgyhogy mellette valóban nem kellett állandóan arra figyelnem, hogy a tempó stabil legyen. Nehéz volt ezt is megszoknom. Sosem tartottam magam virtuóz basszusgitárosnak, de a Fonográfban már végre dallamokat, dallamszerű basszuskíséreteket játszhattam, például az *Élsz valahol* című 1974-es dalban. De kilenc évvel később az *István, a király*ban szintén összetettebb, kidolgozottabb basszusokat nyomtam. Olyanokat, amelyek szerintem ugyanúgy hozzátartoznak a zenei alaphoz, mint a klasszikus zenében.

Jávorszky Béla Szilárd:

Az 1979-es cannes-i MIDEM-re a Hanglemezgyár titeket is kivitt, hogy megpróbáljon eladni Nyugatra. Mégsem lett folytatás. Miért?

Szörényi Szabolcs:

Addigra mi is belefásultunk. Ebből a szempontból kétfelé vált a zenekar. Laci és Oszi hajtották a világhírt, hogy mindent vállaljunk be, csináljuk, aztán majd csak felfedez minket egy nyugati impresszárió, míg az Illés zenekarból érkezők ebben a kérdésben sokkalta szkeptikusabbak voltak. 1980 körül például elmentünk Dániába hahnizni, mondván, az is Nyugat-Európa. Északon egy Aarhus nevű kikötőváros külső részén, egy lepusztult szállóban laktunk, épp húsvétkor érkeztünk, ami ott ötnapos ünnep, minden zárva, csak az a kocsmá volt nyitva, ahol játszottunk. Többen voltunk a színpadon, mint a nézőtéren. Még két ilyen bulit nyomtunk, picit több ember előtt. Ez volt a Fonográf dán turnéja. Szerveztek nekünk egy picit jobbat Hollandiában is, de rettenetesen utáltuk. Azt hiszem, ott lett vége a külföldi hahnizásnak. Illetve volt egy haverunk Münchenben, aki később Bécsbe költözött, és egy kocsmá nevében kamu meghívóleveleket küldött, hogy az Interkoncert kiengedjen, adjon nekünk útlevelet. Beláttuk, semmi értelme. Menjenek csak a fiatalok.